

INFORMÁCIE PRE ŠKOLY

Ide o prvý globálny projekt, ktorý je založený na tzv. celoškolskom prístupe vo vzťahu k ľudským právam a ich hodnotám. Tento dokument obsahuje základné a konkrétne informácie o fungovaní projektu.

Projekt Školy priateľské k ľudským právam (Human Rights Friendly Schools) sa usiluje o rozvíjanie kultúry ľudských práv. Škola, ktorá sa rozhodne do tohto projektu zapojiť, kladie dôraz na vzdelávanie študentov v oblasti ľudských práv, začleňuje ľudskoprávne hodnoty a princípy do všetkých aspektov života školy: do vzťahov medzi všetkými jedincami v škole, do riadenia školy, kurikula, ale aj do mimoškolských aktivít.

Na takejto škole nie sú ľudské práva iba vyučované, ale aj uplatňované v praxi, bránené a presadzované medzi všetkými členmi školskej komunity.

Projekt Školy priateľské k ľudským právam podporuje:

- Celkovú školskú atmosféru rovnoprávnosti, dôstojnosti, rešpektu, nediskriminácie a participácie.
- Plne demokratický a aktívny prístup k riadeniu školy, kde sa všetci členovia školskej komunity podieľajú na rozhodnutiach, ktoré sa ich dotýkajú.
- Posilnenie postavenia študentov, učiteľov a zamestnancov v zmysluplnom a rovnoprávnom podieľaní sa na tvorbe a realizácii školských politík.
- Študentskú účasť v debatách o možných zmenách.
- Zvýšený pocit začlenenia a prepojenia, ktorý podporuje rozvoj vzájomnej zodpovednosti a miestnej a globálnej súdržnosti.
- Získanie bohatej a viacrozmernej vzdelávacej skúsenosti o ľudských právach v triede a mimo nej.

Projekt Školy priateľské k ľudským právam reaguje na zreteľnú kultúrnu a vzdelávaciu potrebu – vytvorenie globálnej kultúry ľudských práv.

Projekt prehlbuje hlavný cieľ Svetového programu OSN pre vzdelávanie v oblasti ľudských práv, a to začleňovanie a integráciu ľudských práv do života škôl.

Pilotná fáza tohto projektu bola realizovaná v rokoch 2009-2011 s účasťou 15 škôl v 14 rôznych krajinách sveta. Druhá fáza projektu prebiehala v období 2011-2014 a zapojili sa do nej školy z 22 krajín sveta.

Celoškolský prístup k ľudským právam

Čo sú „ľudské práva“?

Mnoho škôl, ktoré prijali celoškolský prístup ohľadom ľudských práv, sa opiera buď o Všeobecnú deklaráciu ľudských práv, alebo o Dohovor o právach dieťaťa. Tieto dokumenty tvoria základné východisko pre odpoveď na otázku, čo sú ľudské práva.

Stredné školy môžu považovať za vhodnejší základný text Všeobecnú deklaráciu ľudských práv, pretože niektorí z ich žiakov už nemusia byť deťmi v právnom slova zmysle (vo veku do 18 rokov).

Použitie Všeobecnej deklarácie ľudských práv alebo Dohovoru o právach dieťaťa ako základného dokumentu pomáha pevnému ukotveniu celého projektu Školy priateľské k ľudským právam v celosvetovom kontexte a v právnom rámci medzinárodných dohovorov o ľudských právach, ktoré ovplyvňujú každého človeka na celom svete.

Čo znamená „celoškolský prístup k ľudským právam“?

Ako škola priateľská k ľudským právam je označená školská komunita, v ktorej sú ľudské práva nielen vyučované a osvojované, ale aj aktívne používané, rešpektované a podporované. To tiež znamená, že celá školská komunita (vrátane študentov, učiteľov, rodičov, vedenia školy a širšej komunity) je aktívne zapojená s vedomím, že ľudské práva sú prítomné vo všetkých hlavných oblastiach školského života. Práve to vystihuje celoškolský prístup k ľudskoprávnej problematike.

Cieľom je školské prostredie, ktoré rešpektuje princípy ľudských práv, ktorého členovia sa v ľudskoprávnej problematike dobre orientujú a sú odhodlaní šíriť a presadzovať ľudskoprávne hodnoty. V takomto prostredí študenti získavajú nielen znalosti, ale taktiež hodnoty, schopnosti a skúsenosti pre to, aby boli schopnými obhajcami a propagátormi ľudských práv.

Jednoducho povedané: **cieľom je kultúra ľudských práv.**

Pre účely projektu sú hlavné oblasti školského života, do ktorých by mali byť začlenené ľudské práva:

- 1. Riadenie škola a účasť na ňom**
- 2. Vzťahy medzi členmi školskej komunity**
- 3. Školská výučba**
- 4. Extra-kurikulárne aktivity a prostredie školy**

Škola sa sama rozhodne, akými spôsobmi ľudské práva do týchto oblastí integruje. Je potrebné zohľadniť krajinu, vzdelávací systém a typ školy. Existuje veľa rôznych spôsobov, ako je možné do jednotlivých oblastí ľudské práva začleniť. Kreativita a inovácie Vašej školy sú veľmi vítané. Ďalším z cieľov projektu je aj dokumentácia rôznych prístupov škôl zapojených do projektu. Amnesty International môže poskytnúť podporu, poradenstvo a skúsenosť z iných krajín pri navrhovaní spôsobu začlenenia ľudských práv do jednotlivých zmienených oblastí.

Výhody tohto prístupu:

Aj keď je zložité vyčíslieť rozvoj kultúry ľudských práv, je možné postrehnúť viditeľné a konkrétne zmeny v školskom prostredí. Zo skúsenosti skôr zapojených škôl sa ukázalo, že projekt môže priniesť tieto výhody:

MENEJ KONFLIKTOV

•zvyšuje sa transparentnosť, zodpovednosť a dochádza k zlepšovaniu vzťahov medzi študentmi, členovia školskej komunity majú možnosť zmysluplne sa podieľať na riadení a rozhodnutiach školy, čím rastie ich pocit spolupatričnosti a zodpovednosti

•zlepšujú sa vzťahy medzi učiteľmi a rodičmi, učiteľmi a študentmi a medzi ostatnými zamestnancami školy

LEPŠIE UČENIE

Študenti vykazujú:

- rozvoj kritického myslenia
- rozvoj schopnosti spolupracovať
- nárast emočnej inteligencie
- väčšie povedomie o svete, v ktorom žijú
- zvýšené povedomie širšieho spoločenstva a sociálnych vecí

Učitelia potvrdili:

- celkový pozitívny vplyv na ich učenie
- viac energie a menej frustrácie pri jednaní so študentmi
- lepšia spolupráca so študentmi
- väčšia radosť z učenia a väčšie uspokojenie z práce
- cítia sa lepšie pri demokratickej výučbe
- menej nepríjemných konfrontácií so študentmi
- pozitívnejšia atmosféra v triede
- sú schopní efektívnejšie si poradiť s problémami, ktorým čelia ich študenti

ZLEPŠENÉ POSTOJE A SPRÁVANIE

Študenti

- správajú sa ohľaduplnejšie k ostatným študentom, k učiteľom a k ďalším zamestnancom školy
- znižuje sa ich agresivita a menej vyrušujú pri vyučovaní
- viac spolupracujú

- viac sa angažujú v triednych a mimoškolských aktivitách
- majú väčšiu tendenciu diskutovať o triednych záležitostiach a zapájať sa do skupinových aktivít v triede
- dávajú väčší pozor na knihy, lavice a školské pomôcky, rovnako tak aj na majetok ostatných
- znižujú sa prejavy protispoločenského správania, akým je napríklad šikana
- rozvíja sa ich samostatnosť
- prijali fakt, že s právami prichádzajú aj povinnosti

Integrácia ľudských práv do kľúčových oblastí školského života

Nasledujúci text je prehľadom spôsobov, ktorými môžu byť ľudské práva zakomponované do štyroch hlavných oblastí života.

Účasť na riadení školy:

Hlavnou prioritou pre Školy priateľské k ľudským právam je zaistiť, aby sa všetci členovia školy mohli vyjadriť k jej riadeniu a rozhodovaniu. To napríklad znamená uistiť sa, že má škola dobre fungujúcu študentskú radu, ktorá je učiteľmi a vedením braná vážne a ktorá má jasný spôsob interakcie s ďalšími riadiacimi orgánmi školy. Vždy existujú príležitosti k preskúmaniu spôsobu, akým je škola vedená a spravovaná vrátane spôsobu vedenia porád. Participácia a riadenie, ktoré sú založené na dodržovaní princípov ľudských práv, môžu pomôcť podporovať kultúru dôvery, rešpektu a zdieľanej zodpovednosti v školskej komunite.

Niektoré záležitosti dotýkajúce sa riadenia školy, u ktorých sa predpokladá, že budú konzultované s členmi školskej komunity, budú vnútornou školskou politikou v oblastiach, ako je inklúzia a integrácia, rovnoprávnosť, rasizmus, šikanovanie, prijímanie zamestnancov, zápisy, chudoba, znevýhodnenie a genderové otázky.

Vzťahy medzi členmi školskej komunity:

Kľúčovou otázkou pri práci na rozvoji vzťahov v školskej komunite je spôsob, akým je podporovaná atmosféra rešpektu a tolerancie. Konkrétnym opatrením môže byť vytváranie školských a triednych kódexov správania, na ktorých vytváraní a odsúhlasení sa podieľajú všetci členovia školy – zamestnanci a študenti. Najdôležitejším aspektom je participácia všetkých, vďaka ktorej sú všetci spoluautori dokumentu, ktorý potom záväzne dodržiajú.

Dôležitým aspektom je tiež spôsob riešenia disciplinárnych problémov. V ideálnom prípade by sa zamestnanci aj študenti mali dohodnúť na pravidlách a cítiť sa zodpovední za ich dodržiavanie. V kontexte ľudských práv je ideálnou formou disciplíny sebadisciplína a kľúčový prostriedok k jej rozvoju je zapojenie všetkých členov školy do vytvárania pravidiel, ktorými sa následne riadi.

Výučba:

Na Slovensku by ľudské práva mali byť zaradené do výučby v rámci prierezových tém behom základného a stredoškolského vzdelávania. Existuje viacero spôsobov ako ich zaradiť do výučby. Je možné ich

integrvať do mnohých už existujúcich predmetov (ekonómia, filozofia, etika, politológia, sociológia, dejepis, zemepis, cudzie jazyky, slovenský jazyk a ďalšie); taktiež je možné vytvoriť špeciálny predmet, kde budú preberané alebo začlenené ľudskoprávne bloky a projekty.

Dôležitým bodom na zváženie bude navrhnutie realistickej stratégie, ktorej cieľom je integrácia ľudských práv do kurikula. Táto stratégia musí byť prispôsobená požiadavkám, obmedzeniam a možnostiam školy tak, aby Vaša škola mala väčšiu šancu na úspech pri jej naplňovaní.

Extra-kurikulárne aktivity a prostredie školy:

Školy sú často slobodnejšie a pružnejšie v oblasti mimo rámec kurikulárnych dokumentov. Ide teda o kľúčovú oblasť, v ktorej môžu študenti, ale aj učitelia preukázať tvorivosť a originalitu dotýkajúcu sa ľudských práv.

Do oblasti mimo rámec učebných plánov je možné zahrnúť školské skupiny Amnesty International alebo klub ľudských práv, festival ľudských práv alebo filmový festival, festival výtvarných a dramatických umení s tematikou ľudských práv, spomienkové akcie a ďalšie podobné udalosti pri príležitosti rôznych medzinárodných alebo národných dní súvisiacich s ľudskými právami, kampane proti šikanovaniu, sexuálnemu obťažovaniu alebo násilí na školách alebo v širšom spoločenstve, fóra a konferencie určené na diskusiu o národných aj medzinárodných otázkach ľudských práv, program sociálnych služieb zameraný na ľudské práva v najbližšom okolí, ďalšie aktivity zapojujúce rodičov, rodiny a okruh blízkych a nakoniec programy, ktoré umožňujú tréning študentov v usporiadaní kampaní a aktivizmu.

Aktivity týkajúce sa ľudských práv v oblasti mimo kurikulum môžu byť taktiež zamerané na oblasti akými sú zdravé stravovanie v škole alebo prostredie školy. Je možné ich úzko prepojiť s participáciou na riadení školy: záležitosti týkajúce sa všetkých členov školského okruhu je možné začleniť do štruktúr vedenia školy.

Je zrejmé, že všetko vyššie uvedené sú iba návrhy. V tejto oblasti je priestor pre Vašu kreativitu a inováciu a možnosti sú prakticky nekonečné. Je dobré si uvedomovať, že cieľom nie je realizovať všetky zmienené aktivity, ale skôr je využiť pri plánovaní realistickej stratégie začlenenie ľudských práv 5 do extra-kurikulárnych aktivít, a to spôsobom, ktorý škole najviac vyhovuje.

Z predchádzajúceho textu teda vyplýva, o aké kľúčové oblasti sa jedná. Napriek tomu bude veľmi dôležité nahliadať na každú iniciatívu, ktorú sa rozhodnete podniknúť, ako na súčasť celkovej vízie a stratégie Vašej školy stať sa Školou priateľskou k ľudským právam. Všetky stránky projektu by mali podporovať Vašu prácu na uskutočnení tejto vízie.

V prípade akýchkoľvek otázok sa prosím obracajte na koordinátora projektu Martina Sýkoru (martin.sykora@amnesty.sk).

